

Fórum Amazônia Sustentávelin kirjelmä

Elokuu 2022

Amazonin sademetsien suojeleminen on polttava maailmanlaajuinen haaste. Brasilia onnistui vähentämään Amazonian metsäkatoa merkittävästi – yli 80 prosenttia – vuosien 2004 ja 2012 välisenä aikana. Myönteinen kehitys on kääntynyt viime vuosina päinvastaiseksi, kun vuodesta 2019 lähtien sademetsien tuho on kiihtynyt. Metsäpinta-ala onkin vähentynyt jo yhteensä noin 21 prosenttia. Amazonia on hyvin lähellä käännekohtaa, josta ei ole enää paluuta.

Amazonian biomaan kohdistuvan kasvavan paineen lisäksi myös sen perinteisiin kansoihin ja yhteisöihin kohdistuvat uhat ja suoranaiset hyökkäykset ovat lisääntyneet. Yksi indikaattori on alkuperäiskansojen mailla sijaitsevien kaivosten pinta-ala: MapBiomassin tekemän tutkimuksen mukaan vuosina 2010–2020 kaivosten ala on laajentunut 495 prosenttia. Alkuperäiskansojen jäsenten murhien lisääntyminen on myös silmiinpistävä. Violence against Indigenous Peoples in Brazil -raportin mukaan pelkästään vuosien 2019 ja 2020 välillä murhatapaukset lisääntyivät 61 prosenttia.

Fórum Amazônia Sustentável on yksi niistä aloitteista, joilla pyritään edistämään Amazonian alueen suojeleminen sekä kestävä ja osallistava kehitys. Heinäkuussa 2022 Alter do Chãossa uudelleen aktivoituneella foorumilla käydään eri alojen välistä ja monialaista vuoropuhelua ja sovitaan yhteistyöstä, jonka tarkoituksena on yhdistää ja vahvistaa aloitteita ja ratkaisuja kestävä Amazonian puolesta, luoda yhteinen toimintasuunnitelma Amazonian pelastamiseksi sekä vaikuttaa julkiseen politiikkaan ja edistää korkean tason julkista keskustelua Amazonian kestävästä kehityksestä.

Tällä hetkellä foorumia koordinoi yhdeksän järjestöä, jotka muodostavat järjestelykomitean: Instituto Ethos, Instituto Socioambiental, Projeto Saúde e Alegria, Natura, Konrad Adenauer -säätiö, CNS Conselho Nacional dos Seringueiros/ Populações Extrativistas, Grupo de Trabalho Amazônico, Federação das Organizações Indígenas do Rio Negro ja Reos Partners.

Periaatteenamme tulee olla, että metsä on tärkein infrastruktuurimme ja tarvitsemme sitä pysyvästi. Jotta Amazonia säilyisi hengissä, sen perinteisille kansoille ja yhteisöille tulee taata perustuslailliset oikeudet, erityisesti suojelemalla niiden alueita ja kunnioittamalla heidän itsemääräämisoikeutta. Olemme laatineet 14 toimenpiteen tehtävälistä, jolla voimme pitää Amazonian elossa:

1. Palataan jälleen metsäkadon ehkäisemisen ja valvonnan politiikkaan.

Vuosina 2004–2012 Amazonian metsäkato väheni merkittävästi. Vuodesta 2019 lähtien metsäkadon kasvu on kuitenkin ollut voimakasta useiden tekijöiden vuoksi. On osoitettava, että Brazilian julkiset instituutiot toimivat metsäkadon nollatoleranssin puolesta ja ympäristörikoksia vastaan erityisesti Amazonian alueella. Siksi on tarpeen jatkaa tehokkaiksi osoittautuneita toimia, joilla vahvistetaan oikeusvaltiota, laillisuutta ja julkisen vallan valvontakapasiteettia. Hallinnon avoimuuden on kuljettava käsi kädessä ympäristöasioiden valvonnan ja kontrollin tehostamisen kanssa.

2. Poistetaan tunkeilijat suojelualueilta.

Laiton toiminta on ollut vakava uhka alkuperäiskansojen maiden, quilombojen ja muiden laillisesti suojeltujen alueiden koskemattomuudelle viime vuodet. On välttämätöntä taata perustuslailliset oikeudet, alueiden suojelu sekä perinteisten kansojen ja yhteisöjen itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen.

3. Torjutaan väkivaltaiset toimet ja suojellaan perinteiset kansat ja yhteisöt

On tärkeää torjua väkivaltaa sen eri muodoissa ja eri tiloissa. Fyysinen, psykologinen, digitaalinen ja henkinen väkivalta on kitkettävä niin maaseudulla kuin kaupungeissakin. Lisäksi on kiireellisesti taattava Amazonin metsiä puolustavien johtajien ja heidän perheidensä turvallisuus.

4. Kumotaan sosiaalisia haitalliset ja ympäristöä uhkaavat säädökset.

Viime vuosina Brasilian sosiaali- ja ympäristöpolitiikassa on koettu takaiskuja, kuten vuonna 2019 annettu asetus 9760, joka vaikeuttaa sakkojen perimistä ja edistää ympäristörikosten rankaisemattomuutta, tai vuonna 2020 annettu lakiesitys 191, joka vapauttaa alkuperäiskansojen maiden taloudellista hyväksikäyttöä.

On tarpeen kumota liittovaltion kolmella eri vastuualueella toimeenpanemat uudet sosiaali- ja ympäristösäännökset, jotka halveksivat perinteisten kansojen ja yhteisöjen oikeuksia ja suosivat maan ja sen luonnonvarojen laitonta käyttöä.

5. Perinteisten kansojen ja yhteisöjen kestäväan käyttöön ja suojeluun osoitettavien alueiden perustaminen.

On välttämätöntä taata jo saavutetut perustuslailliset oikeudet suojelualueiden turvaamisella ja kunnioittamalla alkuperäiskansojen, quilombolojen, perinteisten yhteisöjen ja perheviljelijöiden itsemääräämisoikeutta. Tällä hetkellä alkuperäiskansojen maiden rajaaminen ja quilombo-alueiden nimeäminen on lopetettu, ja maankaappauksen laajentamiseen on luotu päinvastaisia kannustimia. Kuten tiedetään, suojelualueet ovat tehokas väline ekosysteemien ja niihin liittyvien ympäristöpalvelujen eheyden säilyttämiseksi sekä Amazonin väestön oikeuksien ja kulttuurin turvaamiseksi. Siksi on kiireesti jatkettava alkuperäiskansojen maiden ja perinteisten yhteisöjen rajojen määrittämistä ja julkisten maiden jakamista perinteisille kansoille ja yhteisöille.

6. Toteutetaan julkista politiikkaa, jolla taataan jokien koskemattomuus ja kalastusalueiden sääntely.

Amazonian tulevaisuus riippuu paitsi metsän säilymisestä, myös sen valjastamattomista joista. Joet ovat perustavanlaatuisia ekosysteemipalveluiden ylläpitämiselle ja alueen asukkaiden elämälle, sillä niillä on keskeinen rooli kuljetuksissa, elintarvikkeissa ja Amazonian kulttuurissa.

7. Vahvistetaan ja hyödynnetään tuotantoketjuja ja sosiaalisen ja biologisen monimuotoisuuden aloitteita yhteisöissä.

Sen lisäksi, että Amazonin tuhoa edistäviä toimia on hillittävä, alueella on edistettävä kestävä tuotantotoimintaa ja osoitettava, että metsä on arvokkaampi pystyssä kuin kaadettuna. Siten on olennaisen tärkeää edistää osallistavien arvoketjujen kehittämistä koulutuksen, luotonsaannin ja kaupallistamismekanismien laajentamisen avulla. Lisäksi sosiaaliseen biologiseen monimuotoisuuteen liittyvien erilaisten tuotteiden ja palvelujen yhdistäminen on olennaisen tärkeää, jotta metsän tarjoamat hyödyt voidaan tunnistaa ja niistä voidaan maksaa riittävä korvaus. Näin ollen on tarpeen ottaa

käyttöön

hyötyjen yhteisöllistä jakamista ja ympäristöpalvelujen kompensatiota edistäviä mekanismeja, verokannustimien lisäksi.

8. Vahvistetaan oikeudenmukaista ja osallistavaa infrastruktuuria, joka on mukautettu paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin.

Viime vuosikymmeninä infrastruktuurin rakennustöillä on ylläpidetty Amazonian aluetta riistävää kehityksen mallia. Tarvitaan uusi kehitysmalli, jossa metsä on tärkein infrastruktuuri. Sen avulla edistetään huolenpidon taloutta ja kollektiivista sosiaalista järjestäytymistä, jotta paikallisyhteisöt pääsevät peruspalveluihin, erityisesti veden, sanitaation, internetin, terveydenhuollon, liikenteen, viestinnän, koulutuksen ja energian osalta. Vain tällä tavoin voidaan edistää monimuotoisten metsien kestävää käyttöä.

9. Kehitetään uusi koulutus- ja tiede-, teknologia- ja innovaatiojärjestelmä, joka vahvistaa paikallisen kehityksen edellyttämiä taitoja ja käytäntöjä.

Koulutuksen vahvistaminen alueella edellyttää Amazonian kehittämiskeskustelua yhdessä alueella asuvien ja siellä tutkimusta tekevien ihmisten kanssa. Jotta näin tapahtuisi, on kiireellisesti lisättävä resursseja ja investointeja opetukseen ja tutkimukseen alueella.

10. Edistetään nuorten pätevää osallistumista paikalliseen taloudelliseen toimintaan. Amazonin alueella nuorten työmarkkinoille pääsyn vaikeudet ovat suurempia kuin muualla maassa, mikä vaarantaa työikäisen väestön määrän kasvun tuomat mahdollisuudet työllistyä. On luotava edellytykset laadukkaalle koulutukselle ja tarjottava työpaikkoja, jotka hyödyntävät paikallisia kykyjä.

11. Kehitetään osallistavia kaupunkeja, jotka parantavat kaikkien elämänlaatua. Amazonin alue on kokenut voimakkaan kaupungistumisprosessin, ja sen haasteet vaativat niveltämistä eri kansallisilla ja kansainvälisillä tasoilla. Yksi keskeisistä haasteista on kaupunkien peruspalvelujen tarjonta. Lisäksi metsien suojelua edistävien kaupunkiverkostojen vahvistaminen on lupaava tie paikalliseen kehitykseen.

12. Torjutaan nälkää yhdistämällä maaudistus kestävään tuotantoon. On välttämätöntä torjua Amazonin alueen elintarvike- ja ruokaturvaa uhkatekijät. Ratkaisujen etsimiseen kuuluu yhteisöjen kokonaisvaltainen vahvistaminen, jotta ne voivat tuottaa ja markkinoida elintarvikkeitaan kestäväällä tavalla. Paikallisen potentiaalin parempi hyödyntäminen edellyttää mekanismeja, jotka helpottavat tuotannon ja kulutuksen sekä maaseudun ja kaupunkialueiden välistä integraatiota.

13. Vahvistetaan valtiollisia instituutioita sekä perinteisten kansojen ja yhteisöjen johtajuutta ja organisaatioita. Sosiaali- ja ympäristöpolitiikkaa edistämisen institutionaalisia järjestelyjä on elvytettävä ja valtion instituutioiden ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden vastualueet ja suhteet on tasapainotettava uudelleen.

14. Ilmastopolitiikka vallan keskiöön. Ilmasto- ja sosiaaliympäristöagendaa ei pitäisi rajoittaa ympäristöministeriön vastuulle. Jotta sen edistämisessä voidaan saavuttaa tarvittava kunnianhimoinen tavoite rajoittaa

ilmaston lämpeneminen 1,5 celsiusasteeseen tämän vuosisadan loppuun mennessä, harjoitettava tiivistä eri toimielinten ja ministeriöiden välistä koordinoitua.

Portugalista kääntänyt Mika Rönkkö